Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle sen käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp).

Asian tausta

Esityksessä ehdotetaan muun muassa yleistuesta annetun lain muuttamista siten, että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoa ja, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Kotoutumistukena maksettava yleistuki olisi 33,64 euroa päivässä (noin 726 euroa kuukaudessa), joka olisi noin 90 prosenttia täysimääräisen yleistuen tasosta. Täysimääräinen yleistuen taso olisi 37,21 euroa päivässä eli noin 800 euroa kuukaudessa.

Vaatimusta työssäoloehdon täyttämisestä tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei kuitenkaan sovellettaisi jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame, tai jos henkilö on suorittanut suomen, ruotsin tai saamen kielellä perusopetuksen tai lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon tai ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon, tai jos henkilö on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain

mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon vähintään kahdella kielen osa-alueella. Vaatimusta ei myöskään sovellettaisi henkilöön, joka ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn, kuten kielen, perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä on muutoin hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Erilainen kohtelu on oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse on julkisen vallan käytöstä tai julkisen hallintotehtävän hoidosta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu keskittyy lausunnossaan erityisesti esityksessä ehdotettuun kielitaitovaatimukseen ja sen merkitykseen yleistukea ja kotoutumistukea saavien yhdenvertaisuuden kannalta.

Valtuutetun näkemys esityksestä

Valtuutettu toteaa ensinnäkin, että tavoite vahvistaa Suomeen muuttaneiden kielen oppimista ja työmarkkinoille pääsyä on kannatettava. Kotimaisen kielen oppiminen edesauttaa maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan sekä kotimaisille työmarkkinoille pääsyä. Vaikka esityksen tavoite on sinänsä kannatettava, tulee asiassa erityisesti arvioitavaksi se, onko esitetyille muutoksille esitetyt keinot oikeasuhtaisia tavoiteltuun päämäärään nähden.

On selvää, että ehdotus, jossa yleistukea maksettaisiin määrältään pienempänä kotoutumistukena henkilöille, jotka eivät täytä kolmen vuoden asumisaikavaatimusta Suomessa taikka joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, asettaa maahanmuuttajataustaiset työttömät työnhakijat epäedullisempaan asemaan muiden työnhakijoiden kanssa. Vaikka maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kotoutumisen edellytysten parantaminen taikka kotimaisten kielten oppimisen edistäminen

ovat kannatettavia tavoitteita, esityksestä jää kuitenkin epäselväksi, millä tavoin perustoimeentuloa turvaavaan etuuden alempi määrä tosiasiallisesti edistää näiden tavoitteiden toteutumista. Asiaan on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi myös julkisoikeuden professori Toomas Kotkas perustuslakivaliokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa, jossa hän katsoo, ettei ehdotus ole valtiosääntöoikeudellisen oikeasuhtaisuusvaatimuksen mukainen.

Tehokkaampi ja oikeasuhtaisempi keino näiden tavoitteiden saavuttamiseksi olisi esimerkiksi panostaminen nimenomaisesti kotoutumisen edistämiseen ja maahanmuuttajien kielikoulutukseen. Esityksessä ei kuitenkaan osoiteta lisäresursseja kotoutumispalveluiden järjestämiseen tai maahanmuuttajien kielikoulutukseen. Esityksessä on sivulla 38 tuotu esiin myös ehdotuksen kannustinvaikutusten arviointiin liittyvä haastavuus ja epävarmuus. Hallituksen esityksen tavoitteiden toteutumista ei voi arvioida edesauttavan se, että kotoutumispalveluiden uudistusta koskevalla hallituksen esityksellä (HE 74/2026 vp) on toteutettu kotoutumisen edistämisen rahoitukseen päätettyjä säästöjä.

Esityksessä korostetaan työn merkitystä kotoutumisessa. Tältä osin on merkityksellistä, että vaikka esityksen työllisyysvaikutuksiin liittyy epävarmuutta, esityksessä arvioidun mukaisesti työllisyysvaikutuksen arvioidaan olevan vähäinen. Esityksessä todetaan sivulla 52, että kotoutumistuen täysimääräisen työllisyysvaikutuksen oletetaan olevan vain pari sataa henkilöä vuodessa. Edelleen esityksen mukaan vuositasolla kotoutumistukea saavien määrän arvioidaan kuitenkin olevan noin 13 400 henkilöä. Esityksestä näyttäisi jäävän osittain epäselväksi, millä perusteella esityksessä ehdotettavien toimenpiteiden arvioidaan olevan oikeasuhtaisia suhteessa tavoiteltuun päämäärään, kun parin sadan henkilön laskennallisen työllisyysvaikutuksen vuoksi kohderyhmästä suurimman osan toimeentuloedellytykset heikkenevät huomattavasti.

Esityksen pääasialliset vaikutukset näyttäisivät kohdentuvan eri tavalla EU:n alueelta muuttavien henkilöiden ja EU:n ulkopuolelta ns. kolmannesta maasta muuttavien henkilöiden kannalta. EU-sääntelyn ja unionin kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vuoksi henkilölle, jolla kolmen vuoden asumisaikavaatimus täyttyy esimerkiksi toisessa EU-maassa asumisen perusteella, maksettaisiin yleistukea täysimääräisenä. Kohdejoukko, johon hallituksen esityksellä tavoiteltavat muutokset kohdentuvat, kattaa käytännöissä näin ollen vain osan Suomeen muuttavista maahanmuuttajataustaisista henkilöistä. Käytännössä esitys koskisi henkilöitä, jotka muuttavat Suomeen kolmannesta maasta ja joilla ei ole riittävästi asumiskausia toisessa EU-maassa tai ETA-maassa. Esityksen kotoutumista ja kielitaitoa edistävien tavoitteiden kannalta ei kuitenkaan tulisi olla merkitystä sillä, onko kolmannesta

maasta Suomeen muuttanut henkilö asunut ennen Suomeen muuttoa jossakin toisessa EU-maassa. Tämän vuoksi valtuutettu katsoo, että kotoutumistuen saajia erotteleva peruste tosiasiallisesti on maahanmuuttajan alkuperä eikä niinkään kieli.

Kaiken edellä mainitun perusteella valtuutettu katsoo, että esityksessä ei ole osoitettu lähtökohtaisesti hyväksyttävien tavoitteiden toteuttamiseksi oikeasuhtaisia tai uskottavia keinoja.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu Rainer Hiltunen

Erityisasiantuntija Marko Leimio

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Marko Leimio
Erityisasiantuntija
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
marko.leimio@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: YVV/1921/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: YVV-AK-2026-19083
30.09.2026 15:18:53

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Rainer Hiltunen
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
rainer.hiltunen@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: YVV/1921/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: YVV-AK-2026-19083
30.09.2026 15:51:48